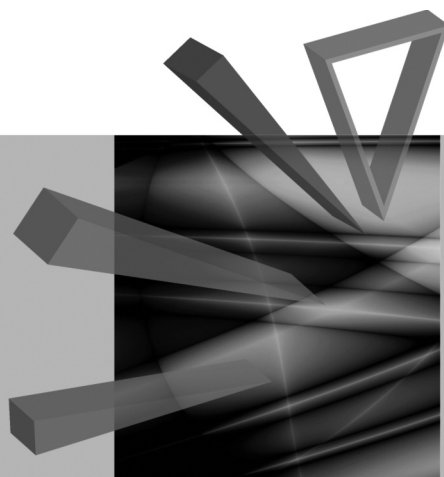

Problemy koncepcyjne i implementacyjne zrównoważonego rozwoju

pod redakcją
Andrzeja Graczyka

Recenzenci: Eugeniusz Kośmicki, Rafał Miłaszewski, Bazyli Poskrobko

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia publikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com, a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-139-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Część 1. Koncepcyjne aspekty formułowania i wdrażania zrównoważonego rozwoju

Joost Platje: Sustainable Development as a club good.....	15
Andrzej Graczyk, Jan Jabłoński: Czynniki równoważenia programów rozwoju na poziomie regionów	26
Karol Kociszewski: Koncepcja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i jej wdrażanie w polityce Unii Europejskiej	37
Zbigniew Jakubczyk, Mateusz Musiał: Ochrona środowiska w świetle ustawy o rachunkowości.....	49

Część 2. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w gminach

Elżbieta Lorek, Agnieszka Sobol: Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w gminach śląskich.....	61
Agnieszka Becla: Bariery informacyjne strategii zrównoważonego rozwoju w gminach wiejskich Dolnego Śląska	74
Agnieszka Becla: Ocena wdrażania najlepszej dostępnej techniki w aspekcie zrównoważonego rozwoju	86
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego we wdrażaniu zrównoważonego rozwoju	94
Stanisław Czaja: Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju w gminach uzdrowiskowych Dolnego Śląska – wnioski z analizy	102
Bogusław Stankiewicz: Przedsiębiorstwa uzdrowiskowe w strategiach władz samorządowych – operacjonalizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju .	113
Beata Skubiak: Program Leader plus jako narzędzie realizacji rozwoju zrównoważonego na obszarach wiejskich w regionie zachodniopomorskim	124

Część 3. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w rolnictwie i gospodarce wodnej

Karol Kociszewski: Wdrażanie instrumentów zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem programów rolno-środowiskowych	141
---	-----

Anna Bisaga: Zasada <i>cross compliance</i> jako odpowiedź wspólnej polityki rolnej na zagrożenia środowiskowe w rolnictwie.....	153
Małgorzata Śliczna: Rozwój systemu dystrybucji ekologicznych produktów żywnościowych jako czynnik równoważenia konsumpcji	161
Andrzej Graczyk: Projekt polityki wodnej państwa do roku 2030 z perspektywy zrównoważonego rozwoju.....	170
Teresa Szczerba: Problemy zrównoważonego rozwoju gospodarki wodnej Dolnego Śląska	181
Lidia Klos: Gospodarka wodno-ściekowa na obszarach wiejskich jako element zrównoważonego rozwoju (na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego)	190

Część 4. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w energetyce

Andrzej Graczyk: Zrównoważony rozwój w polityce energetycznej Polski do roku 2030	201
Paweł Korytko: Polityka energetyczna Polski w świetle zmniejszających się kopalnych zasobów energii.....	210
Tomasz Żołątniak: Inwestycje gmin w energię odnawialną i poprawę efektywności energetycznej jako sposób implementacji koncepcji zrównoważonego rozwoju.....	219
Alicja Graczyk: Zrównoważony rozwój morskiej energetyki wiatrowej	227
Magdalena Protas: Programowanie rozwoju zrównoważonej energetyki na szczeblu lokalnym i jego wpływ na decyzje przedsiębiorstw sektora energetycznego	237
Joanna Sikora: Zrównoważona konsumpcja zasobów energetycznych jako wyzwanie zrównoważonego rozwoju w Polsce.....	245
Izabela Szamrej-Baran: Uwarunkowania energetyczne i ekologiczne zrównoważonego budownictwa w Polsce	254

Część 5. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie

Agnieszka Panasiewicz: Środowiskowa ocena cyklu życia jako narzędzie zrównoważonego rozwoju	269
Michał Ptak: Funkcjonowanie opłat z tytułu wydobycia kopalin w Polsce i innych krajach europejskich	277
Sabina Zaremba-Warnke: Testy konsumenckie jako instrument realizacji zrównoważonej konsumpcji	288
Agnieszka Ciechelska: Wdrażanie orientacji zrównoważonego rozwoju w bankach i instytucjach finansowych	297

Dorota Bargiel: Wdrażanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w przedsiębiorstwie.....	305
Barbara Kryk: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa za środowisko a świadomość ekologiczna pracowników	313

Summaries

Part 1. Conceptual aspects of the formulation and implementation of sustainable development

Joost Platje: Zrównoważony rozwój jako dobro klubowe.....	25
Andrzej Graczyk, Jan Jabłoński: Sustainability factors of the development programs on the regional level	36
Karol Kociszewski: The conception of sustainable development of rural areas and its implementation within European Union policy.....	48
Zbigniew Jakubczyk, Mateusz Musiał: Environmental protection in the light of the Act on accountancy	56

Part 2. Implementation of sustainable development in municipalities

Elżbieta Lorek, Agnieszka Sobol: Implementation of sustainable development in Silesian municipalities	72
Agnieszka Becla: The informative barriers of sustainable development strategy in Lower Silesia communities	85
Agnieszka Becla: Opinion of initiation of the best available technique (BAT) in the aspect of the sustainable development.....	93
Anna Katola: The role of local government in implementing sustainable development.....	101
Stanisław Czaja: Realization of the principles of sustainable development in health resort communities of Lower Silesia	112
Bogusław Stankiewicz: Wellness companies in the strategies of local authorities – operationalization of the concept of sustainable development.....	123
Beata Skubiak: Leader Plus Program as a means for attaining the sustainable growth in rural areas in Western Pomerania.....	138

Part 3. Implementation of sustainable development in agriculture and water management

Karol Kociszewski: The implementation of sustainable rural development instruments with special regard of agri-environmental programmes	152
Anna Bisaga: <i>Cross compliance</i> principle as a CAP'S response to environmental dangers in agriculture	160
Małgorzata Śliczna: Development of distribution of organic food as a factor of sustainable consumption	169
Andrzej Graczyk: The project of State Water Policy till 2030 from the of sustainable development	179
Teresa Szczerba: Problems of sustainable development of water management in Lower Silesia	189
Lidia Kłos: Water and wastewater management in rural areas as part of sustainable development (on the example of example some municipalities of West Pomeranian voivodeship).....	197

Part 4. Implementation of sustainable development in the energy sector

Andrzej Graczyk: Sustainable development in the Polish energy policy till 2030.....	209
Paweł Korytko: Polish energy policy in the light of decreasing of fossil energy resources	218
Tomasz Żołyński: Investments made by communities in a field of renewable energy and improving energy efficiency as a way to implement the concept of sustainable development.....	226
Alicja Graczyk: Sustainable development of offshore wind power.....	236
Magdalena Protas: Programming the development of sustainable energy at local level and its impact on business decisions of the energy sector	244
Joanna Sikora: Sustainable consumption of energy resources as a challenge for sustainable development in Poland	253
Izabela Szamrej-Baran: Ecological and energy determinants of sustainable building in Poland.....	266

Part 5. Implementation of sustainable development in the enterprise

Agnieszka Panasiewicz: Environmental life cycle analysis as a tool for sustainable development.....	276
Michał Ptak: The functioning of exploitation charges in Poland and other European countries	287

Sabina Zaremba-Warnke: Consumer tests as a tool of sustainable consumption realization.....	296
Agnieszka Ciechelska: Implementation of sustainable development orientation in banks and financial institutions.....	304
Dorota Bargiel: Implementing Corporate Social Responsibility into the company.....	312
Barbara Kryk: Corporate Social Responsibility for natural environmental and environmental awareness of employees.....	321

Agnieszka Ciechelska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WDRAŻANIE ORIENTACJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W BANKACH I INSTYTUCJACH FINANSOWYCH

Streszczenie: Zrównoważony rozwój na poziomie mikroekonomicznym pojawia się coraz częściej się i stanowi integralne podejście w realizacji różnych aktywności prowadzonych w przedsiębiorstwie. W artykule przyjęto założenie, że jeżeli przedsiębiorstwo prowadzi jakiegokolwiek działania zbieżne z celami zrównoważonego rozwoju – bez rozróżnienia, czy dotyczą one aspektów społecznych czy „zielonych” – to działa ono na rzecz zrównoważonego rozwoju. Najczęściej działania związane z dbałością o aspekty społeczne podejmowane są z własnej inicjatywy przedsiębiorstwa, natomiast działania „zielone” są wynikiem wymogów prawnych i presji społecznej. Jednym z sektorów zaangażowanych w takie działania jest sektor finansowy. Wydaje się, że w tym przypadku częściej podejmowana jest działalność społeczna.

Słowa kluczowe: sektor finansowy, zrównoważony rozwój.

1. Wstęp

Obecnie nie ma już wątpliwości co do konieczności realizacji rozwoju w sposób zrównoważony. W dalszym ciągu brak jest jednak definicji tego pojęcia. Można stwierdzić, bez wdawania się w szczegóły definicyjne, że jest to kategoria makroekonomiczna, której wdrożenie następuje na poziomie mikroekonomicznym przez poszczególne przedsiębiorstwa, instytucje i gospodarstwa domowe. W odniesieniu do sfery działalności gospodarczej kategorię zrównoważonego rozwoju należy odnieść do praktyk stosowanych w przedsiębiorstwach. Mogą one dotyczyć zarówno działań operacyjnych i minimalizacji efektów zewnętrznych, jak i wypełniania oczekiwań interesariuszy. Polityka taka oznacza zintegrowanie aspektów społecznych i środowiskowych z podstawowym celem przedsiębiorstwa – celem gospodarczym¹.

¹ Autorka świadomie nie definiuje tego celu – czy ma to być zysk, wzrost wartości przedsiębiorstwa, czy długookresowe przetrwanie na rynku – ze względu na fakt, że cele zmieniają się w zależności od zaangażowania przedsiębiorstwa w realizację zrównoważonego rozwoju. Im zaangażowanie to jest

Ze względu na brak definicji pojęcia „zrównoważony rozwój” oraz wielowymiarowość tego zagadnienia trudno jest jednoznacznie stwierdzić, co oznacza realizacja zrównoważonego rozwoju na poziomie mikroekonomicznym. W artykule przyjęto, że jeśli przedsiębiorstwo działa na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju, to realizuje zrównoważony rozwój. Do celów częściowych (krótkookresowych) zrównoważonego rozwoju zaliczamy: redukcję ubóstwa i głodu, zapewnienie równego statusu kobiet i mężczyzn, poprawę stanu zdrowia, poprawę stanu edukacji, walkę z AIDS, ochronę środowiska naturalnego, budowę globalnego partnerstwa między narodami na rzecz rozwoju². Cele te realizowane są obecne w polityce zarówno krajów rozwijających się, będących w okresie transformacji, jak i krajów rozwiniętych. Zatem jeśli rozwój zrównoważony jest w praktyce obecny na poziomie mikroekonomicznym poprzez działania na rzecz celów takiego rozwoju, to można stwierdzić, że takie przedsiębiorstwo jest zrównoważone. Często działania takie są ściśle związane z realizowaną przez nie polityką społecznej odpowiedzialności. Zwykle w takiej działalności koncentruje się tylko na części celów, dlatego też najczęściej jest ono bardziej „zielone” lub bardziej „społeczne”.

2. Rozwój zrównoważony w sektorze finansowym

Sceptycy uważają, że społecznie odpowiedzialne działania przedsiębiorstwa są tendencją krótkookresową i jak tylko pogorszy się stan gospodarki, to trend ten się odwróci [Jeucken 2001, s. 221]. Istnieją jednak przykłady, że możliwe jest uzyskanie dobrych wyników ekonomicznych, jeśli działalność gospodarczą wzmocni się działaniami prospołecznymi i prośrodowiskowymi [szerzej m.in.: Vigeo... 2010]. Tak więc zainteresowanie społeczną odpowiedzialnością nie tylko nie musi być czasowe, ale może przynosić długookresowe, wymierne efekty ekonomiczne. Ma to znaczenie zwłaszcza w branżach opartych na zaufaniu społecznym czy takich, których efekty są oddalone w czasie, oraz takich, które są bezpośrednio związane z zasobami środowiskowymi i zależą od ich ilości lub jakości. Wszystkie te cechy wykazują przedsiębiorstwa funkcjonujące w sektorze finansowym. Pierwszą cechą odznaczają się przede wszystkim banki, drugą fundusze inwestycyjne czy emerytalne, trzecią – przedsiębiorstwa ubezpieczeniowe i inne opierające inwestycje właśnie na takich zasobach.

Wraz z ogólną tendencją realizacji zrównoważonego rozwoju w różnych gałęziach gospodarki, również sektor finansowy, jako pośrednik niemal w każdej transakcji rynkowej, przystąpił do realizacji takich działań. Integracja elementów środowiskowych i społecznych z procesami decyzyjnymi, analizą opłacalności i sto-

większe, tym bardziej cele nabierają charakteru długookresowego i strategicznego, ale nie przestają być celami ekonomicznymi.

² Zobowiązania te przyjęto na szczycie ONZ w 2000 r. jako cele 189 państw, w tym Polski, do osiągnięcia do roku 2015.

Tabela 1. Możliwości realizacji Milenijnych Celów Rozwoju przez sektor finansowy

Cele Milenijne	Działania instytucji finansowych		
	Ubezpieczenia	Bankowość	Sektor finansowy
Eliminacja skrajnego ubóstwa i głodu	Mikroubezpieczenia	Restrukturyzacja i redukcja zadłużenia krajów rozwijających się, inwestycje w nowe technologie/dostarczanie kapitału, mikropożyczki	Derywaty pogodowe, fundusze emerytalne
Zapewnienie powszechnego nauczania na poziomie podstawowym	Spółeczna odpowiedzialność	Spółeczna odpowiedzialność	Fundusze społecznie odpowiedzialne
Promowanie równości płci i awansu społecznego kobiet	Polityka zatrudnienia/spółeczna odpowiedzialność	Spółeczna odpowiedzialność	Odpowiedzialne fundusze emerytalne/spółeczna odpowiedzialność
Ograniczenie umieralności dzieci	Ubezpieczenia zdrowotne/edukacja	Programy badawcze/edukacja	Fundusze społecznie odpowiedzialne
Poprawa opieki zdrowotnej nad matkami	Ubezpieczenia zdrowotne/edukacja	Programy badawcze/edukacja	Fundusze społecznie odpowiedzialne
Ograniczenie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS, malarii i innych chorób	Ubezpieczenia zdrowotne/edukacja	Programy badawcze/edukacja	Fundusze społecznie odpowiedzialne
Stosowanie zrównoważonych metod gospodarowania zasobami naturalnymi	Doradztwo w zakresie zarządzania ryzykiem i ubezpieczenia od ryzyka środowiskowego (w tym katastroficznego i pogodowego)	Ograniczenie własnego oddziaływania na środowisko i oddziaływania klientów oraz ograniczanie ryzyka środowiskowego, finansowanie nowoczesnych technologii oferowanie innowacyjnych produktów	Handel emisjami, społecznie odpowiedzialne i technologiczne fundusze inwestycyjne
Stworzenie globalnego, partnerskiego porozumienia na rzecz rozwoju	Przystępowanie do różnego rodzaju porozumień i opracowywanie sposobów działań	Dobre praktyki, przystępowanie do różnego rodzaju porozumień i opracowywanie sposobów działań	Dobre praktyki, przystępowanie do różnego rodzaju porozumień i opracowywanie sposobów działań, fundusze emerytalne

Źródło: opracowanie własne.

sowanymi praktykami może zwiększyć długookresowe korzyści instytucji finansowej oraz zredukować ryzyko operacyjne. Z drugiej jednak strony ignorowanie tych aspektów może doprowadzić do spektakularnych upadków [*Insuring For Sustainability...* 2007, s. 36]. Dlatego też instytucje finansowe włączają się w realizację Mi-

lenijnych Celów Rozwoju, choć jeszcze jest to działalność pionierska w tej branży. Pozornie Milenijne Cele Rozwoju nie są obszarami działań tradycyjnie będącymi w kręgu zainteresowania sektora bankowego, jednak w rzeczywistości mogą stanowić wyzwania do opracowania m.in. nowych produktów, a tym samym zdobycia nowych rynków. Ponadto sektor finansowy, wykorzystując Milenijne Cele Rozwoju, może budować tak ważne w tej branży zaufanie społeczne. Kierunki działań sektora finansowego w realizacji Milenijnych Celów Rozwoju, jako cząstkowych celów zrównoważonego rozwoju, przedstawia tabela 1.

3. Działania prospołeczne sektora finansowego

Jednym z zadań o charakterze społecznym stojących przed sektorem finansowym jest dostosowanie produktów i usług finansowych do potrzeb i możliwości mieszkańców krajów rozwijających się. Głównym ich problemem jest głód i ubóstwo oraz niski stopień edukacji, a co za tym idzie – niska jakość ludzkiego życia. Mikropożyczki i mikroubezpieczenia, jako pierwsze produkty sektora finansowego dla tych szczególnych regionów, nieco poprawiły ten stan rzeczy. Realizacja Milenijnych Celów Rozwoju przez sektor ubezpieczeniowy mogłaby się przejawiać m.in. w rozwoju oferty mikroubezpieczeń, zwłaszcza w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych dla rodzin i zabezpieczeń przed skutkami katastrof naturalnych. Sektor ubezpieczeniowy mógłby włączyć się również w mniej charakterystyczne dla niego działania, polegające na badaniu i dokumentowaniu zależności środowiskowych o charakterze globalnym. Znaczenie takich badań dla sektora ubezpieczeniowego jest sprawą oczywistą i dlatego mógłby on partycypować w kosztach czy służyć doświadczeniem, np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Podobną rolę sektor finansowy może odegrać w zakresie ograniczenia rozprzestrzeniania się chorób, włączając się do badań nad nowymi lekami oraz gromadząc różnego rodzaju dane. Inne niestandardowe, społecznie odpowiedzialne działania instytucji finansowych to przystępowanie do różnego rodzaju porozumień mających na celu wypracowanie i rozwijanie dobrych praktyk.

4. „Zielone” działania sektora finansowego

Największa grupa „zielonych” produktów bankowych jest związana z oszczędzaniem energii, a tym samym redukcją emisji gazów cieplarnianych. Poprzez ich wprowadzanie poprawia się proces wartościowania tego rodzaju przedsięwzięć, tak by były coraz bardziej porównywalne oraz weryfikowalne. Najczęściej w tym obszarze oferowane są „zielone” hipoteki. Produkt ten może wiązać się z pewnym zagrożeniem. „Zielona” hipoteka oznacza, że klient otrzymuje, po spełnieniu określonych warunków środowiskowych, dodatkowe korzyści finansowe, np. w postaci niższego oprocentowania. Z punktu widzenia brokerów sytuacja taka może być

niekorzystna, gdyż „zielone” hipoteki mogą wypierać tradycyjne kredyty. Natomiast dla banków stan ten również może być kłopotliwy, gdyż dodatkowa „korzyść” może przyciągać „gorszych” klientów i w efekcie zwiększać ryzyko wystąpienia kredytów zagrożonych [*Green Financial Products and Services...* 2007, s. 44]. Banki detaliczne, włączając w swą ofertę „zielone” produkty, kierują się przede wszystkim chęcią powiększenia przychodów. Wykorzystują społeczne zainteresowanie zrównoważonym rozwojem i nadają standardowym kredytom „zielone” atrybuty. Zwykle trudno tu mówić o zwartej, długookresowej strategii zrównoważonego rozwoju, jest to raczej „zielony” marketing.

W zakresie kredytów na realizację dużych projektów oraz produktów bankowych adresowanych do korporacji instytucje finansowe przywiązują coraz większą wagę do własnego bezpieczeństwa, również w ocenie ryzyka środowiskowego. Podejmują wiele wspólnych inicjatyw w celu lepszego zrozumienia charakteru tego ryzyka i opracowania innowacyjnych produktów finansowych, zwłaszcza dla projektów dotyczących pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych i alternatywnych. Działania ostrożnościowe są wymuszone przede wszystkim presją społeczną. Przyczyniają się do tego międzynarodowe instytucje finansowe oraz dobrowolne porozumienia zawierane przez instytucje finansowe w celu wypracowania dobrych praktyk w tym zakresie i ich popularyzacji. Dotyczą one m.in. szacowania oddziaływań środowiskowych i sposobów jego minimalizacji w instytucjach finansowych oraz w innych przedsięwzięciach, w których bank uczestniczy poprzez wkład finansowy. Dobre praktyki przewidują też możliwość wykluczeń w działalności kredytowej, co wpływa na poprawę reputacji i korzyści środowiskowych dla instytucji finansowych oraz na zmniejszenie ryzyka środowiskowego.

Najbardziej innowacyjna w zakresie tworzenia „zielonych” produktów jest bankowość korporacyjna i inwestycyjna. Bankowość korporacyjna i inwestycyjna jest sektorem bardzo innowacyjnym w zakresie „zielonych” produktów. Do innowacji należy zaliczyć próby zastosowania sekurytyzacji do finansowania infrastruktury naturalnej, dzięki czemu stają się możliwe nowe sposoby finansowania długu przy wykorzystaniu szerokiego spektrum zasobów naturalnych jako zabezpieczenia. Motywem takich działań jest pozyskanie kapitału dla finansowania dóbr środowiskowych oraz wykorzystanie przez banki nowych możliwości, jakie daje społeczna potrzeba ochrony środowiska. Innymi innowacjami są produkty związane z energetyką. Zainteresowanie nimi jest przede wszystkim wynikiem inicjatyw rządowych związanych z podniesieniem bezpieczeństwa energetycznego oraz ekspansją regionalnych „zielonych” rynków energii. Drugim ważnym bodźcem jest ustanowienie rynków zbywalnych praw do emisji zanieczyszczeń. Obecnie większość banków deklaruje zainteresowanie i plany wprowadzenia lub rozszerzenia oferty produktów związanych z handlem emisjami [Hyżyk 2007, s. 275]. To właśnie te produkty, związane z emisją gazów cieplarnianych, rozwijają się najszybciej, zwłaszcza w bankach europejskich i japońskich, a projekty energetyczne stanowią znaczny udział w ich portfolio kredytowym i inwestycyjnym. W tym obszarze banki oferują:

usługi związane z funkcjonowaniem giełdy emisyjnej, kontrakty terminowe na emisję, inwestycje poprzez zakup uprawnień emisyjnych, działania offsetowe i minimalizację własnej (bezpośredniej lub pośredniej – klientów) emisji gazów cieplarnianych, np. w północnej Ameryce.

W zakresie inwestycji finansowych zrównoważone działania to przede wszystkim odpowiednie (zrównoważone) metody zarządzania aktywami, z uwzględnieniem ryzyka środowiskowego, i odpowiedni ich dobór do portfolio. Instytucje zarządzające aktywami stosują liczne praktyki oceny i szacowania ryzyka, w tym środowiskowego. W tym kontekście szczególnie istotne stają się nowatorskie metody doboru aktywów do funduszy społecznie odpowiedzialnych. Zwykle stosuje się pozytywne kryteria doboru, wykluczenia lub, ostatnio coraz częściej, „najlepszy w klasie”. Jest to szansa dla przedsiębiorstw, które włączają szerokie spektrum działań społecznie odpowiedzialnych w swoją podstawową działalność. Wówczas mają większe szanse, aby ich aktywa znalazły się w takim portfolio. Fundusze takie są doskonałym przykładem na to, że prywatne przedsięwzięcia mogą efektywnie przyczynić się do poprawy zrównoważonego rozwoju, zapewniając jednocześnie atrakcyjny zwrot inwestorom. Dodatkową szansą rozwoju jest finansowanie przez rynek kapitałowy przedsiębiorstw zajmujących się czystymi technologiami oraz świadczących usługi na potrzeby rozwijającego się rynku węglowego [*Green Financial Products and Services...* 2007, s. 44]. Działania na rynku kapitałowym służące zrównoważonemu rozwojowi są głównie wynikiem presji zorientowanych prospołecznie i/lub prośrodowiskowo inwestorów. Niekiedy są też efektem stworzenia przez rząd nowych możliwości rozwoju (np. technologie energooszczędne). Ponadto pojawiają się nowe możliwości zabezpieczeń przed ryzykiem środowiskowym dzięki transferowaniu go na rynek kapitałowy przez ubezpieczycieli. Obecnie w obrocie giełdowym i pozagiełdowym dostępne są pogodowe kontrakty terminowe. Zyskują coraz większą popularność, gdyż zmiany klimatyczne zaczynają być postrzegane jako największe zagrożenie współczesnego świata. Ten nowy instrument zabezpieczenia przed ryzykiem został stworzony w wyniku potrzeb społecznych i świadomości ubezpieczycieli, że rynek ubezpieczeniowy jest zbyt wąski dla tak dużego ryzyka.

Ubezpieczenia, obok „zielonych” funduszy inwestycyjnych, są najszybciej rozwijającym się segmentem rynku finansowego. Obecnie oferowane „zielone” produkty ubezpieczeniowe to: ubezpieczenia samochodowe ze składką uzależnioną od liczby przejechanych kilometrów, specjalne warunki ubezpieczenia dla certyfikowanych budynków, neutralnych w zakresie emisji CO₂, ubezpieczenia dla przyjaznych środowisku małych i średnich przedsiębiorstw, ubezpieczenia od ryzyka zmiany cen uprawnień emisyjnych, ubezpieczenia kredytów emisyjnych, produkty dostosowane do konkretnych projektów czystej energii. Należy się spodziewać dalszego rozwoju tego rynku w zakresie produktów związanych ze zmianami klimatycznymi [*Green Financial Products and Services...* 2007, s. 45]. Potrzeba oferowania ubezpieczeń środowiskowych jest również podyktowana zaostrzającymi się wymogami prawnymi oraz presją społeczeństwa wynikającą z coraz większej świadomości możliwości

dochodzenia roszczeń z tytułu szkód w środowisku. Ponadto ubezpieczenia i/lub zabezpieczenia wymagane są od kolejnych kontrahentów biorących udział w procesie powstawania dóbr przyjaznych środowisku w celu zagwarantowania, że dobra te są bezpieczne środowiskowo.

5. Zakończenie

Tendencja uwzględniania zrównoważonego rozwoju w działalności sektora finansowego jest wyraźnie widoczna, choć jej rozwój jest nierównomierny. Większość instytucji finansowych prowadzi działania o charakterze strategicznym, choć w różnym zakresie. Najczęściej są to: realizacja polityki środowiskowej i/lub społecznej, przystąpienie do porozumień międzynarodowych, uwzględnianie ryzyka środowiskowego w działalności czy wdrażanie systemów zarządzania. Jednak jeśli chodzi o produkty i rozwiązywanie szczegółowych problemów środowiskowych czy społecznych, to sytuacja nie jest już tak jednorodna. W krajach rozwiniętych, w niektórych obszarach, np. w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, występuje spora liczba zróżnicowanych produktów. Natomiast w krajach rozwijających się taka oferta jest praktycznie nieobecna. Zwykle tłumaczy się to niedostateczną ilością zasobów finansowych i ośrodków badawczo-rozwojowych oraz brakiem niezbędnych kompetencji w tych krajach.

Przytoczone przykłady działalności sektora finansowego przyczyniają się głównie do poprawy jakości ludzkiego życia, ale aspekty środowiskowe również są przedmiotem jego zainteresowania. Przy czym jest ono, inaczej niż w odniesieniu do kwestii społecznych, głównie wynikiem presji zewnętrznej – wymogów prawnych lub oddziaływania interesariuszy. Rzadko są to własne inicjatywy instytucji finansowych, a jeśli już, to wynikają z potrzeby ograniczania ryzyka operacyjnego, zwłaszcza kredytowego, a tym samym kosztów [*Green Financial Products and Services...* 2007, s. 55]. Najczęściej szanse w tym zakresie są upatrywane w rozwoju produktów związanych z ograniczaniem emisji, a przede wszystkim z handlem uprawnieniami do emisji, głównie CO₂.

Obecnie przedsiębiorstwa sektora finansowego nie realizują zrównoważonego rozwoju w sposób systemowy, w całej organizacji. Są to jedynie poszczególne obszary: produkty, niekiedy część procedur, stosowanie dobrych praktyk lub elementy społecznej odpowiedzialności w polityce przedsiębiorstwa. Przeorientowanie na przedsiębiorstwo zrównoważone jest możliwe tylko wówczas, gdy koszty prowadzenia działalności w sposób zrównoważony są znacząco niższe niż tradycyjnej. Możliwe byłoby to również w sytuacji, gdyby ryzyko było znacząco niższe, gdyż wówczas cena produktów finansowych mogłaby być niższa bez zagrożenia utrzymania na dotychczasowym poziomie uzyskiwanych korzyści marginalnych i realizacji działalności. Zwiększanie korzyści poprzez rozwój działań społecznie odpowiedzialnych jest możliwe, ale zwykle ma to charakter długookresowy. W krótkim okresie generuje dodatkowe koszty.

Literatura

Finance and Insurance. Industry as a partner for sustainable development, UNEP FI, Geneva 2002.

Green Financial Products and Services. Current trends and Future Opportunities in North America, A report of the North American Task Force (NATF) of the United Nations Environment Programme Finance Initiative, UNEP, Toronto 2007.

Hyżyk S., *Banki komercyjne w Polsce na rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla*, praca doktorska, Toruń 2007.

Insuring For Sustainability. Why and how the leaders are doing it, UNEP FI, Paris 2007.

Jeucken M., *Sustainable Finance and Banking. The Financial Sector and the Future of the Planet*, Earthscan Publications Ltd, London 2001.

Vigeo, "Social and ethical funds in Europe", 2010 Review, Avanzi SRI Research, Madrid 2010.

IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT ORIENTATION IN BANKS AND FINANCIAL INSTITUTIONS

Summary: Sustainable development is leading on microeconomic level among other activities in an enterprise. An enterprise, which conducts actions on realizing Millennium Principles of sustainable development, is sustainable. The financial sector realizes such an activity, but it is not its fundamental principle. Such activities are diversified in particular branches of the financial market. It seems that financial sector more and more often takes social activities than the "green" ones. The first ones are usually taken from own initiative, while the other ones are a result of outside conditions: legal requirements and social pressure.

Keywords: financial sector, sustainable development.